

**СПРОЩЕНІ СУДОВІ ПРОЦЕДУРИ В
ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ**

Зміст

Вступ	3
<i>Розділ I. Теоретико-правові засади дослідження спрощених судових процедур у господарському процесі.</i>	<i>7</i>
1.1. Загальна характеристика спрощених процедур у господарському процесі.	7
1.2. Зарубіжний досвід застосування спрощених судових процедур.	13
<i>Розділ II. Спрощені судові процедури за господарським процесуальним законодавством.</i>	<i>19</i>
2.1. Наказне провадження у господарському процесі.	19
2.2. Спрощене позовне провадження у господарському процесі.	22
Висновки	29
Список використаної літератури	31
Анотація	34
Додатки	35

Вступ

Актуальність. Однією із найважливіших проблем сучасного господарського процесу є проблема ефективності, оперативності та доступності судочинства. Вже протягом тривалого часу запровадження спрощених судових процедур як одного із найбільш ефективного та дієвого вирішення даної проблеми викликає велику кількість дискусій та обговорень. На даний час існує велика кількість наукових праць, що стосуються необхідності, проблематики та перспектив запровадження спрощених судових процедур у вітчизняне законодавство, а зокрема, і у сферу господарського судочинства. Найбільшу увагу цьому питанню у різні роки приділяли: О.А.Беляневич, О.І.Бобрик, О.М.Великорода, О.П.Вершинін, Ю.Ю.Грибанов, А.О.Згама, О.Ю. Зуб, Т.М. Кучер, С.Ф.Демченко, Н.В.Сівак, В.І.Решетняка І.І.Черних, М.О.Черьомін, А.В.Смітюх, А.Є.Таликін, О.В.Ткачук, О.С. Фонова та ін. Проте в силу прийняття нового Господарського процесуального кодексу (далі - ГПК) України, що передбачає запровадження двох абсолютно нових інститутів для вітчизняного законодавства, а саме: наказного та спрощеного позовного провадження, виникає потреба у їх детальному опрацюванні, виявлення недоліків та пошуку шляхів вирішення цих недосконалостей.

Викладене свідчить про необхідність дослідження цього важливого явища, що і обумовило вибір теми.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розробка теоретичних положень про спрощені судові процедури та обґрунтування пропозицій до господарського процесуального законодавства України щодо закріплення особливостей та вироблення практичного механізму застосування наказного та спрощеного позовного провадження.

Реалізація вказаної мети зумовила необхідність поставлення та вирішення наступних завдань:

- з'ясувати правову природу спрощених судових процедур, виявити особливості цих процедур та сформулювати поняття спрощених судових процедур у господарському процесі;

- визначити види спрощених судових процедур, їх кваліфікуючі ознаки та надати поняття наказного та спрощеного позовного провадження;
- дослідити процесуальний порядок та підстави розгляду господарських спорів в порядку спрощеного позовного провадження;
- виявити основні дисфункції правового регулювання спрощених судових процедур за новим ГПК України;
- окреслити напрями внесення змін до законодавства України про розгляд справ у порядку спрощеного позовного провадження.

Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини, що виникають під час застосування спрощених судових процедур з метою захисту порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів у господарському процесі.

Предметом дослідження є спрощені судові процедури у господарському процесі.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження склали загальнонаукові, загально-логічні і соціально-наукові методи. Під час дослідження застосовувався метод аналізу та синтезу, що дозволив виділити основні види спрощених процедур, виявити їх ознаки та правову природу. За допомогою історичного методу досліджено виникнення та розвиток спрощених судових процедур. Порівняльно-правовий метод дозволив порівняти норми вітчизняного законодавства із нормами законодавства зарубіжних країн. На основі діалектичного методу сформульовано поняття «спрощені судові процедури», «наказне провадження» та «спрощене позовне провадження». Формально-логічний метод використовувався для виявлення недоліків правового регулювання та процесуальної регламентації спрощених судових процедур в рамках нового ГПК України. Теоретико-прогностичний метод використовувався для розробки та окреслення основних напрямів внесення змін до законодавства України в рамках розгляду справ у порядку спрощених проваджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що на основі наукових здобутків та законодавства проведено дослідження спрощених судових процедур, що вводяться проектом Господарського процесуального кодексу України, в якому на доктринальному рівні обґрунтовано теоретичні положення щодо цих процедур, визначено механізм застосування наказного та спрощеного позовного проваджень як окремих видів спрощених судових процедур, розроблено пропозиції з удосконалення відповідного господарського процесуального законодавства.

Основні положення наукового дослідження, що мають характер новизни:

- запропоновано розмежовувати поняття «спрощених проваджень», «прискорених процедур» та «спрощених судових процедур», під останнім розуміється специфічна процесуальна форма господарського судочинства, що полягає у спрощені загальної судової процедури за рахунок тих стадій судового розгляду, проведення яких є неефективним, ускладненим та недоцільним в рамках вирішення певних видів господарських спорів задля оптимізації судочинства, його прискорення на підставі безспірності чи малозначності вимог;
- сформульовано кваліфікуючі ознаки спрощених судових процедур: особлива процесуальна форма, добровільність застосування зацікавленими особами, особливі критерії допуску, спеціальний режим застосування доказів, особливий порядок перегляду судових рішень.
- обґрунтовано, враховуючи правову природу спрощених судових процедур, що до останніх слід віднести лише наказне та спрощене позовне провадження. При цьому наказне – це особлива форма спрощених судових процедур у господарському процесі, що полягає у швидкому захисті безспірних прав, свобод та законних інтересів особи, що відбувається на підставі видачі відповідного судового наказу. Спрощене позовне – це особлива форма спрощених судових процедур в рамках господарського судочинства, що полягає у швидкому захисті прав, свобод та законних інтересів особи, на підставі малозначності

заявлених вимог, наявності письмових документів, без проведення повноцінних судових засідань та з винесенням особливого судового рішення.

- запропоновано внести зміни до відповідного господарського процесуального законодавства України в частині процесуальної регламентації порядку розгляду господарських спорів у порядку спрощеного позовного провадження.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані висновки та пропозиції можуть бути використані для вдосконалення чинного господарського процесуального законодавства, а також під час правозастосування. Положення роботи можуть бути використані при підготовці навчальних посібників з господарського процесуального права.

Структура роботи. Наукова робота складається зі вступу, 2 розділів, які охоплюють 4 підрозділи, висновків. Повний обсяг роботи становить 35 сторінок. Робота також містить список використаних джерел, який налічує 31 найменування і викладений на 2 сторінках, та 1 додаток. Список використаних джерел містить монографії, дисертації, автореферати дисертацій та інші наукові публікації вчених, вітчизняне та зарубіжне законодавство.

Розділ 1. Теоретико-правові засади дослідження спрощених судових процедур у господарському процесі

1.1. Загальна характеристика спрощених процедур у господарському процесі

Спрощені правові процедури в господарському процесі постійно перебувають у центрі уваги як теоретиків, так і практиків, викликаючи бурхливу дискусію. У різний період питанням сутності та особливостей спрощених процедур цікавилися ряд науковців, зокрема, О.М.Великорода, Ю.Ю.Грибанов, А.О.Згама, Т.М.Кучер, Н.В.Сівак Є.А.Таликін, О.В.Ткачук, О.С.Фонова та інші. Зокрема, підвищена увага до цієї проблеми обумовлена динамічністю господарсько-правових відносин, що породжують потребу у найшвидшому отриманні кінцевого результату – ефективному захисті порушених чи оспорюваних прав та охоронюваних законом інтересів юридичних та фізичних осіб, а також здешевлення судової процедури.

Загалом спрощене провадження вважається багатоаспектним явищем. У юридичній літературі існує значна кількість визначення понять «спрощене провадження», «спрощені судові процедури», «наказне провадження», «спрощене позовне провадження», «прискорене», «заочне» та «спрощене електронне провадження» тощо. Зазначимо, що розмежування та об'єктивне співвідношення цих понять можливе лише при дослідженні їх сутності та правової природи.

На сьогодні не існує єдності щодо визначення правової природи спрощених процедур. Так, спостерігаємо різні підходи при віднесенні певних процедур до ряду спрощених, в той час, як вони такими не є в силу своєї функціональної та процесуальної спрямованості.

Дійсно, деякі науковці, зокрема Н.А. Громошина, схильні до того, аби ототожнювати «спрощені провадження» із «спрощеними судовими процедурами», визнаючи спрощення як модель процедури здійснення правосуддя, яка за її ідеального функціонування у зіставленні із загальною, також ідеально функціонуючою моделлю дає змогу за меншого обсягу

процесуальних дій, з меншими фінансовими витратами й швидше досягти цілей судочинства [1, с.121].

У свою чергу С.Я. Фурса зазначає, що спрощення порядку розгляду справ досить часто буває штучним і не зовсім обґрунтованим і наголошує на тому, що спрощення може стосуватись всіх форм процесу, у тому числі і позовного провадження [2, с.89].

На думку З.А. Папулової, спрощене провадження – це форма відправлення правосуддя в окремих категоріях цивільних справ, за якої для ухвалення рішення достатнім є наявність звуженого складу юридичних фактів та обов'язкових процесуальних дій [3, с.21]. З цього приводу зазначимо, що авторка досить вузько підходить до спрощених процедур, ототожнюючи поняття спрощеного позовного провадження і самих спрощених судових процедур. Адже, наприклад, під час наказного провадження суд не здійснює правосуддя, як це має місце при спрощеному позовному провадженні.

У контексті цивільного судочинства спрощені судові процедури (спрощене провадження) прийнято розглядати як наслідок диференціації цивільної процесуальної форми, що виражається у самотійному провадженні та порядку для певних категорій справ, які позбавлені зайвих формальностей та не містять окремих елементів процесуальної форми, характерних звичайному порядку захисту прав, свобод та законних інтересів осіб [4, с.63].

Таким чином, спрощені процедури направлені на ефективний та оперативний захист прав та законних інтересів, при цьому ці процедури позбавлені певного формалізму, присутньому загальному позовному провадженню.

Традиційно, виділяють два типи спрощених судових процедур: спірні та безспірні. Безспірні ґрунтуються на очевидності вимог, класичною формою такого провадження є наказне провадження. У спірних же - наявний спір про право, але особливість цього спору, зокрема невелика ціна позову, нескладність питань, призводять до спрощення процедури розгляду даної категорії спорів.

На думку О.С. Фонової, спрощена форма розгляду справ для господарського процесу не є новою, оскільки саме за такою формою розглядаються справи вексельних правовідносин, зокрема спори про стягнення заборгованості за опротестованими вексями відповідно до ч.2 ст.69 ГПК України; та ст.75 ГПК України, що передбачає повноцінний судовий розгляд за відсутності відповідача, яке відноситься до ситуативного спрощення судового процесу, оскільки воно виникає з певної ситуації, що носить правовий характер, та до так званого санкційного спрощення в частині ненадання відзиву на позовну заяву і витребуваних господарським судом документів, за якої справа може бути розглянута лише за наявними в ній матеріалами [5, с.18].

Крім того, О.С. Фонова виділяє такі підстави спрощення господарської процесуальної форми: 1) первісні підстави або ті підстави, які встановлені на законодавчому рівні, і за їх наявності суд зобов'язаний безальтернативно застосовувати спрощену процедуру розгляду; 2) похідні або підстави, що виникають в процесі розгляду та напряду залежать від процесуальної поведінки сторін та судового розгляду. На думку авторки, первісні підстави передбачають скорочення строків розгляду або усунення деяких стадій судового розгляду або і те, й інше. В свою чергу інші підстави передбачають спрощення, що відбувається під час розгляду справи за правилами позовного провадження. До найбільш розповсюджених таких умов можна віднести бездіяльність відповідача або активна, зацікавлена в досягненні кінцевого результату поведінка позивача, що сприяє пришвидшеному вирішенню спору [6, с.45]. Однак, звертаємо увагу на те, що у цих випадках відбувається спрощення звичайного позовного провадження, а не реалізація механізму спрощених судових процедур, тобто дані форми розгляду справ ми не можемо віднести до власне спрощених судових процедур.

Разом з тим важливим в цьому аспекті є розмежування понять прискорене провадження та спрощене позовне провадження, до розмежування яких використовують наднаціональний підхід. Зокрема, Рада Європи виходить із того, що прискорене провадження має на меті покращення здійснення

правосуддя у розумні строки із збереженням якості рішень, тобто прискорені (ургентні) провадження, спрямовані на кращу відповідність потребам осіб, які звертаються до суду, а спрощені або примірні процедури, розраховані на розгляд простих або безспірних справ. Тобто прискорене судове провадження (або ургентний судовий розгляд) можемо визначити як особливий вид позовного провадження, що полягає у розгляді невідкладних та нагальних справ, для вирішення яких основну роль відіграє темпоральна складова, та які не пов'язані із якісною зміною процесуальної форми, а лише реалізації її в більш стислі строки.

Прискорені провадження найчастіше пов'язані із запобіганням безпосередній небезпеці або непоправній шкоді заявнику, забезпеченням доказів, спорами за грошовими вимогами, справами про банкрутство та іншими. В той час, як спрощені процедури зазвичай менш витратні, а процес ухвалення рішення щодо них коротший [7].

Сівак Н.В. пропонує до видів спрощених судових процедур віднести: а) спрощене провадження, яке ґрунтується на безспірності заявлених вимог (наказне провадження); б) спрощене провадження, яке ґрунтується на малозначимості заявлених вимог; в) спрощене безспірне провадження, прототипом якого є існуюче в англосаксонській правовій системі заочне провадження [8, с.24, 34].

Якщо з першими двома формами загалом можемо погодитися, то щодо заочного провадження виникають сумніви. Адже для заочного розгляду спору характерним є розгляд спору без участі відповідача у зв'язку з його неявкою, проте при наявності всіх елементів класичного позовного провадження з можливістю оскарження рішення у загальному порядку.

Світова практика комерційного судочинства широко використовує наказне провадження як одну із форм спрощеного судочинства. Цей спрощений вид судочинства має давню історію, оскільки був передбачений за часів римського права як один із видів надзвичайного процесуального захисту та виражався у форму преторських інтердиктів. Процесуальна реалізація цього

захисту полягала у виданні претором, який особисто здійснював розслідування, наказу (*decretum*), а оскільки він містив заборону, то іменувався *interdictum*, звідки і пішла загальна назва. Цей документ носив особистий та безумовний характер [9, с.228].

Варто відзначити, що в епоху Середньовіччя також широко застосовувались спрощені судові процедури, зокрема, як зазначав К.І.Малишев, у середньовічних містах Італії разом із звичайним процесом запроваджувалися особливі види скороченого судочинства у торговельних справах, стягнення за векселями та іншими безумовними документами [10, с.39].

Вітчизняне цивільно-процесуальне законодавство передбачає наказне провадження як самостійний, особливий, спрощений вид провадження, що спрямований на швидкий та ефективний захист безспірних прав осіб шляхом видачі судового наказу, що одночасно є судовим рішенням та виконавчим документом. В рамках цивільного судочинства України ця судова процедура є автономною та застосовується до чітко визначеної категорії справ, що передбачені ст.96 ЦПК України [11].

Разом з тим, стосовно наказного провадження в науці ведуться активні дискусії. Наприклад, О.Штефан дотримується думки, що в наказному провадженні з одного боку має місце спір про право в його особливій формі, а з іншого наказне провадження є безспірним [12, с.46]. При наявності спору про право наказне провадження застосовувати заборонено, а безспірний характер вимог носить занадто суб'єктивний характер задля визнання його таким. Тому визначати чітко встановлений перелік справ, за якими можливе застосування наказного провадження є недоцільним, оскільки суд повинен встановлювати безспірність вимог в кожному окремому випадку.

Другим найбільш поширеним видом спрощених судових процедур є спрощене позовне провадження, яке наділене двоякою правовою природою, оскільки з однієї сторони тяжіє до документарною процедури (т.з. «письмового» процесу), а з іншої поєднує деякі елементи наказної форми захисту права.

До критеріїв допустимості спрощеного позовного провадження відносять:

1) матеріально правовий критерій, тобто майнові вимоги; 2) спеціальні критерії, як документарний характер, визначеність та інші. Зокрема, Ю.Ю. Грибанов вказує на встановлення законодавчої заборони на використання спрощеного позовного провадження для реалізації установчих та перетворювальних вимог [13, с.23].

Дискусійним також є питання, що стосується спрощеного електронного провадження, оскільки деякі науковці, зокрема О.С. Фонова, виділяє дане провадження як самостійний вид спрощеної судової процедури. Не можемо погодитися із даним твердженням, оскільки спрощене електронне провадження наділене всіма ознаками спрощеного позовного провадження, а основна його відмінність полягає у формі розгляду спору, тобто не в документарній формі, а у електронній. Тому пропонуємо виділити електронне спрощене провадження як можливий спосіб ведення спрощеного позовного провадження.

Отже, правова природа спрощених судових процедур є досить багатоманітною, хоча на даний момент недостатньо дослідженою. Враховуючи вищезазначене, загальними підставами застосування спрощених проваджень слід вважати безспірність вимог чи малозначність справ, що і породжують їх особливості, такі як: 1) відсутність потреби у явці сторін, оскільки документи, що подаються як підтвердження заявлених вимог, є строго у письмовій формі; 2) відсутність потреби у проведенні судового засідання, в тому числі підготовчого. Всі ці особливості спрощених форм проваджень сприяють оптимізації господарського судочинства й виражаються у формі спрощеного позовного та наказного проваджень.

Отже, можемо виділити основні ознаки спрощених судових процедур:

1) особлива процесуальна форма, що зумовлена потребами оптимізації господарського судочинства та відхиленням тих процесуальних дій, що є формальними при вирішенні певної конкретної справи;

2) добровільність застосування зацікавленими особами;

3) передбачені процесуальним законодавством два особливі критерії допуску даних спорів до розгляду в спрощеному провадженні: безспірність вимог або малозначність справи;

4) спеціальний режим застосування доказів (йдеться про документарне провадження, неможливість застосування інституту забезпечення доказів тощо);

5) особливий порядок перегляду судових рішень, що приймаються за результатами розгляду справи за спрощеною процедурою.

В свою чергу, пропонуємо визначати **спрощені судові процедури** у господарському процесі як специфічну процесуальну форму господарського судочинства, що полягає у спрощені загальної судової процедури за рахунок тих стадій судового розгляду, проведення яких є неефективним, ускладненим та недоцільним в рамках вирішення певних видів господарських спорів задля оптимізації судочинства, його прискорення на підставі безспірності чи малозначності вимог.

Як наслідок, пропонуємо визначення двох основних видів спрощених судових процедур, зокрема: **наказного провадження** як особливу форму спрощених судових процедур у господарському процесі, що полягає у швидкому захисті безспірних прав, свобод та законних інтересів особи, що відбувається на підставі видачі відповідного судового наказу; а **спрощене позовного провадження** як особливу форму спрощених судових процедур в рамках господарського судочинства, що полягає у швидкому захисті прав, свобод та законних інтересів особи, на підставі малозначності заявлених вимог, наявності письмових документів, без проведення повноцінних судових засідань та з винесенням особливого судового рішення.

1.2. Зарубіжний досвід застосування спрощених судових процедур

Спрощені процедури судового розгляду в комерційному судочинстві є доволі поширеним явищем в практиці зарубіжних країн, при цьому застосовуються впродовж тривалого часу.

Проблемам спрощення судочинства приділялась увага не лише в окремих країнах, а і в рамках Європейського Союзу (далі - ЄС). Зокрема, неодноразово порушувалось питання про реформування процесуального законодавства країн-учасниць, що мало би передбачити створення подібних та більш удосконалених, але в той же час спрощених національних процесуальних норм. Не менш важливим в рамках ЄС є питання уніфікації окремих інститутів судочинства. Зокрема, Комітет Міністрів видав стосовно цього Рекомендації № R(81)7 державам-членам стосовно полегшення доступу до правосуддя [14]. Також 12 грудня 2006 року, Європейський Парламент і Рада ЄС прийняла Регламент №1896/2006 «Про введення Європейського наказного провадження», що надав змогу кредиторам стягувати за безспірними вимогами у цивільних і комерційних справах у судах країн-членів ЄС відповідно до єдиної процедури видачі європейського наказу про сплату, що іменувався «European order for payment procedure» та діяв на основі стандартних форм [15].

При дослідженні спрощених форм судочинства зарубіжних країн Д.І.Кримський посилається на те, що в законодавстві країн ЄС втілено дві моделі організації наказного провадження: 1) документарна модель, яка передбачає, що заявник повинен подати до суду письмові докази, які обґрунтовують його вимогу і, при наявності таких доказів, суд видає судовий наказ; 2) бездокументарна, яка передбачає те, що обґрунтованість вимог заявника не розглядаються, а наказ в свою чергу може бути отриманий, якщо дана заява є прийнятою та відповідає лише формальним вимогам [16, с.9].

Дослідники вважають, що європейське наказне провадження дозволило полегшити засоби комунікації між сторонами та судом, що пояснюється наявністю можливості його здійснення та раціоналізації за допомогою електронних засобів та інформаційних технологій [17, с.37].

Найбільш яскравим прикладом використання документарної моделі наказного провадження є Франція, яка передбачає істотну диференціацію судових проваджень, що є відмінними від позовної процедури. До таких

процедур відносять видачу судами наказів про сплату (*injunction de payer*) та вчинення певних дій (*injunction de faire*).

На території Німеччини також втілено спрощене документарне провадження (*Mahnverfahren*), яка, зазвичай, є найдешевшим способом отримання судового рішення про стягнення з боржника основного боргу разом з належними за законом відсотками за несвоєчасну оплату. Також до спрощених форм судового розгляду в Німеччині відносять провадження справ амтсгеріхтами (*Verfahren vor den Amtsgerichten*), особливість яких полягає в тому, що у випадку, коли ціна спору не перевищує 600 євро, то суд може визначати розвиток процесу, тобто видозмінювати ті чи інші приписи на власний справедливий розсуд; відсутності необхідності участі в процесі адвоката; винесене в цьому випадку рішення є остаточним, вступає в законну силу негайно і оскарженню не підлягає.

Спеціальні правила також призначені вексельному і чековому процесам, які є особливими формами документарного провадження, орієнтовані на досягнення ще більшого динамізму за рахунок подальшого спрощення і прискорення процесуальної форми. Такі процедури розгляду справ створюють додаткові важелі на дисциплінованість учасників господарського процесу в контексті вчасності наданням ними суду доказів та обґрунтування власної чіткої позиції у справі [18, с.184].

Крім того, на рівні країн-членів ЄС було запроваджено загальноєвропейську процедуру розглядів спорів з невеликою ціною (*European Small Claims Procedure (ESCP)*), що затверджена Регламентом № 861/2007 від 11.07.2007 р. , та яка набула чинності 01 січня 2009 р [19]. Разом з тим, у деяких європейських країнах (наприклад, Великій Британії, Іспанії, Швеції) вже існувала судова процедура із аналогічною назвою - *Small Claims Procedure*.

ESCP дозволяє розглядати за такою процедурою будь-які цивільні та комерційні спори із дрібною сумою позовних вимог, зокрема, ціна яких не перевищує 2000 євро (за виключенням відсотків за користування грошима, судових та інших витрат). Відповідач наділений правом подати зустрічний

позов, але позовні вимоги зустрічного позову не повинні перевищувати 2000 євро, інакше справа буде розглядатися у загальному порядку у відповідності із національним законодавством відповідної країни-члена ЄС.

Оскільки правові норми, що регулюють оскарження судових рішень у національних правових системах суттєво відрізняються, в рамках ESCP не передбачено порядок оскарження рішень, хоча регламент встановлює мінімальні стандарти перегляду рішень, що загалом стосуються перевірки дотримання судом прав відповідача щодо захисту від позову, що пред'являється до нього [20, с.7].

Корисним у застосуванні спрощених процедур є досвід Великої Британії. Зокрема, одним із найбільш ефективних в контексті комерційного судочинства вважається заочний розгляд справи. Англійські вчені стверджують, що заочне рішення спрямоване на те, аби попередити втрати часу, коштів та інших судових ресурсів для ведення процесу. При цьому ухвалення заочних судових рішень є по суті адміністративною процедурою, але в той же час має таку ж силу, як і звичайне рішення. В свою чергу порядок ухвалення заочного рішення в англійському судовому процесі залишається бути максимально формалізованим [21, с.288].

Крім того процесуальне законодавство Великої Британії містить детальну та ефективну систему правил, які дозволяють на підставі принципу диспозитивності здійснювати розгляд справ за грошовими вимогами різного розміру із застосуванням судової процедури відповідного рівня складності [22, с.19]. Так, кредитор подає заяву певної форми, в якій висуває свої вимоги, після чого на боржника покладається обов'язок в установлені строки подати по суті заявлених кредитором вимог відзив, який повинен оспорити останній.

Актуальним вважаємо формування системи досудової підготовки справи – організації врегулювання спору на ранній стадії судочинства, що існує у Великій Британії. Так, для виконання зазначеної вище мети суд складає і затверджує графік розгляду справи, погодивши його зі сторонами. Відповідно до цього графіку сторони спору у попередньо встановлені строки надають суду

свої докази, матеріали, викладені у відзивах, відповідях на відзивах тощо, що дозволяє суду отримати весь необхідних обсяг доказів та доводів по справі. У випадку зловживання стороною своїми правами і навмисного створення перешкод на шляху врегулювання існуючого спору, на неї покладаються витрати, які понесе добросовісна сторона у результаті таких дій. Оскільки витрати недобросовісної сторони будуть зростати і надалі у випадку навмисного затягування процесу вирішення спору, усі учасники будуть зацікавлені у швидкому вирішенні конфлікту [23, с.115].

Щодо пострадянського простору, то процесуальне законодавство цих країн також передбачає спрощені процедури судового розгляду. Зокрема, процесуальне законодавство Латвії передбачає процедуру безспірного примусового виконання зобов'язань і примусове виконання зобов'язань в порядку попередження. Схожі спрощені процедури передбачені також законодавством Естонії (в частині стягнення аліментів) та Грузії (стягнення грошової заборгованості).

Стосовно Російської Федерації (далі - РФ), то спрощене провадження успішно функціонує і регламентоване главою 29 Арбітражного процесуального кодексу. Зокрема, позовна заява в спрощеному провадженні подається в паперовому або електронному вигляді. Справа розглядається без виклику сторін, без попереднього судового засідання та виключно на підставі наданих доказів. Провадження дублюється в електронній формі та перебуває в режимі обмеженого доступу на офіційному сайті арбітражного суду. Загальний строк розгляду справи не повинен перевищувати двох місяців. Тому такий вид спрощеного провадження називають документарним.

За АПК РФ вимоги комерційного характеру, в яких допускається спрощене провадження, викладені наступним чином: - за позовними вимогами про стягнення грошових сум, якщо ціна позову не перевищує для юридичних осіб 300 000 рублів, для індивідуальних підприємців – 100 000 рублів; - незалежно від ціни позову в порядку спрощеного провадження підлягають розгляду справи: за вимогами, які визнаються але не виконуються відповідачем,

або засновані на документах, що підтверджують заборгованість за договором; за вимогами, заснованими на вчиненому нотаріусом протесті векселя в неплатежі, неакцепті та недатуванні акцепту [24, с.521-522].

Схожою до російської є модель спрощеного провадження Таджикистану, Киргизстану та Казахстану. Кожна із цих національних систем має свої відмінності у запровадженні спрощених форм як цивільного, так і арбітражного судочинства, але основна частина ознак співпадає із ознаками спрощених форм РФ.

За тією ж моделлю побудоване наказне провадження Білорусі, водночас тут існує відмінність вимог, за якими може бути виданий судовий наказ. Зокрема, ці вимоги стосуються вимоги стосовно нотаріального посвідчення правочину. Тобто судовий наказ не може бути виданий на підставі письмового договору, а тільки на основі договору, що є нотаріально посвідченим. Згідно із законодавством Білорусі боржник може заперечувати проти ухвали про судовий наказ із використанням будь-яких засобів зв'язку відповідно до ч.3 ст.398 ЦПК Білорусі [25].

Отже, практика застосування спрощених процедур в рамках господарського (комерційного) судочинства зарубіжних країн є досить широкою та вагомою для вітчизняного законодавства, оскільки, по-перше, намітилася тенденція активного використання спрощених форми судочинства з метою оптимізації останнього, а, по-друге, враховуючи практику Європейського Союзу та велику кількість напрацювань у цій галузі впровадження спрощених судових процедур є, безумовно, необхідним для гармонізації вітчизняного та європейського процесуальних законодавств.

У зв'язку з вищевикладеним, є доцільним впровадження спрощених судових процедур у сферу вітчизняних господарських процесуальних відносин, зокрема двох основних їх видів: наказного та спрощеного позовного провадження. Враховуючи проведений аналіз, їх застосування у сфері господарського судочинства є найбільш доцільним в силу природи господарських процесуальних відносин та їх динамічності.

Розділ II. Спрощені судові процедури за господарським процесуальним законодавством

2.1. Наказне провадження у господарському процесі

Із прийняттям Україною курсу на європейську інтеграцію проблема гармонізації чинного вітчизняного законодавства із європейським ставала все більш явною. У ході реформи процесуального законодавства відповідно до законопроекту №6232 «Проект Закону про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 23 березня 2017 р. було введено два нових для господарського процесу інститутів, а саме: наказне та спрощене позовне провадження.

Наказне провадження, яке було характерним для цивільного судочинства, наділене двоякою правовою природою, оскільки є як особливою формою судового рішення, так і виконавчим документом. У порівнянні із судовим рішенням, судовий наказ має меншу юридичну силу, що пояснюється тим, що його прийняття відбувається за «урізаною» моделлю господарської процесуальної форми.

Наказне провадження вважається важливим способом оптимізації судочинства та сприяє зростанню оперативності судового захисту суб'єктивних прав. Іншою перевагою даного провадження є зменшення навантаження на суди із розгляду певних справ, що не потребують повної і детальної процедури розгляду. Одним із найбільш позитивних моментів цієї форми провадження є здешевлення судової процедури, який являється безперечною перевагою для осіб, що володіють безспірними вимогами по відношенню до боржника.

Зокрема, М.В. Вербіцька вважає, що застосування спрощеної процедури видачі судового наказу у господарському процесі є необхідним стосовно тих вимог суб'єкта господарської діяльності, що ґрунтуються на господарському договорі та не можуть бути предметом розгляду в місцевому суді загальної юрисдикції відповідно до загальних правил підвідомчості, адже у таких

випадках є всі підстави для застосування спрощеного судочинства для розв'язання конфлікту між кредитором та боржником [26, с.12-13].

Варто звернути увагу на те, що в цивільному процесі наказне провадження спричинило велику кількість дискусій стосовно його документарного характеру. Одна частина науковців дотримувалась думки стосовно доцільності видачі судового наказу на підставі письмового договору, однак існують і зворотні позиції. Зокрема, О.В.Кудрявцева заперечує проти поширення ідеї про вірогідну безспірність позовів, що витікають з нотаріально посвідчених і тим більше укладених в письмовій формі угод, та вказує, що спроби спрощеного розгляду такого роду конфліктів нічого, окрім деформації судової практики, дати не спроможні [27, с.324].

Відповідно до ст. 149 проекту ГПК України судовий наказ може бути видано тільки за вимогами про стягнення грошової заборгованості за договором, укладеним у письмовій (в тому числі електронній) формі, якщо сума вимоги не перевищує сто розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Заявником та боржником в наказному провадженні можуть бути юридичні особи та фізичні особи – підприємці (ч.3 ст.148 цього проекту).

Також варто звернути увагу на ч.4 ст.152 проекту ГПК, у якій встановлено, що якщо заяву подано в електронній формі до боржника, який має зареєстровану офіційну електронну адресу, заявник в подальшому повинен подавати будь-які процесуальні та інші документи, пов'язані з розглядом його заяви, виключно в електронній формі. Вважаємо, що дане положення може стати непрактичним, по-перше, в силу того, що деякі господарські договори можуть не мати електронного відображення в силу різноманітності форм господарських договорів, а по-друге, не встановлено, яким механізмом буде засвідчуватись достовірність поданого електронного документу.

Наказне провадження проводитиметься без судового засідання та без відповідного повідомлення сторін, чим забезпечується основна функціональна спрямованість наказного провадження - забезпечення оперативності та розвантаження судів.

Водночас цей вид спрощеного провадження є найдешевший захистом інтересів, оскільки передбачає встановлення пільгових ставок судового збору – за заяву про видачу судового наказу заявник буде сплачувати 0,1 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, за подачу заяви про відміну судового наказу – 0,05 такого ж розміру. Саме таким розміром судового збору забезпечується вільний доступ осіб до правосуддя. Указані ставки судового збору направлені також на зацікавленість осіб, що мають бажання заявити свої вимоги саме до використання наказного провадження, оскільки розгляд спорів із таким розміром вимог є недоцільним в рамках позовного провадження, де тільки розмір судового збору може вдвічі або і у більше разів перевищувати суму заявлених вимог.

Строки розгляду складають 5 днів з моменту отримання заяви, але в свою чергу не передбачена можливість апеляційного оскарження, а лише процедура звернення із заявою про скасування судового наказу. Спір розглядається суддею одноособово.

У контексті дослідження наказного провадження варто звернути увагу на інститут виконавчого напису нотаріуса, що належить до позасудових форм захисту інтересів кредитора за безспірними зобов'язаннями, що підтвердженні відповідними документами. С. Я. Фурса, С. І. Фурса розглядають поняття виконавчого напису з його правового та процесуально-правового змісту, зокрема, правовим змістом виконавчого напису є посвідчення факту невиконання умов договору однією зі сторін угоди, а процесуально-правовим — надання оригіналам документів, що встановлюють заборгованість, виконавчої сили [28, с.225]. Тобто виконавчий напис нотаріуса засвідчує безспірність вимог кредитора відносно боржника і наділений схожою правовою природою із судовим наказом. Та все ж інститут виконавчого напису нотаріуса виконує функцію попереджувального правосуддя та не вирішує спору між кредитором і боржником, оскільки останнє являється прерогативою виключно суду, а лише засвідчує наявність невиконання певних вимог.

Отже, судовий наказ наділений більшою юридичною силою, чим виконавчий напис нотаріуса. В свою чергу, доцільним є включення до норм ГПК України виконавчого напису нотаріуса, як основного документу, що підтверджує безспірність вимог заявника в рамках наказного провадження.

Безперечно, варто звернути увагу на те, що недоліком наказного провадження є його недовіра у випадках, коли боржник наполягає на доведеності своєї правоти та бажанні розгляду цього спору у загальному порядку. Цей суб'єктивний фактор усвідомлення боржником вимог, що висувуються до нього, відіграє в даному випадку ключову роль у можливості застосування наказного провадження. Тобто спір із наказного провадження може бути згодом розглянутий у порядку спрощеного позовного провадження, а далі і у загальному позовному порядку. Таким чином, буде порушуватись принцип господарської оперативності.

Тому використання наказного провадження в господарському процесі вважають неоднозначним, оскільки, незважаючи на здешевленість цього способу захисту прав, свобод та законних інтересів, в деяких випадках він може виявитись не настільки оперативним та ефективним, що призводитиме до затягування судового розгляду та порушення розумних строків.

Хоча із запровадженням наказного провадження в господарському судочинстві очікується, по-перше, зниження навантаження на судову систему, по-друге, забезпечення ефективного, дієвого та своєчасного захисту прав, свобод та законних інтересів осіб, а по-третє, встановлення механізму пришвидшеного розгляду тих категорій справ, що підпадають під дану форму розгляду.

2.2. Спрощене позовне провадження у господарському процесі

Акцентуємо свою увагу саме на розгляд справ у порядку спрощеного позовного провадження, що передбачене гл.10 нового ГПК. Цей інститут, будучи новим для вітчизняного законодавства, передбачає розгляд малозначних справ, справ незначної важкості та інші справи, для яких пріоритетною є

швидкість за виключенням певних справ передбачених ч.4 ст.248 проекту ГПК України, а саме: справи про банкрутство; за заявами про затвердження планів санації боржника; спори з корпоративних відносин; спори щодо захисту прав інтелектуальної власності, крім тих, що не перевищують 100 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; спори із захисту економічної конкуренції; спори між юридичною особою та її посадовою особою про відшкодування збитків, завданих такою посадовою особою юридичній особі її діями чи бездіяльністю; спори щодо приватизації державного чи комунального майна, спори, ціна позову яких перевищує 500 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; та інші вимоги, об'єднані з вищезазначеним и вимогами, крім перших двох.

Крім того, законодавець закріпив положення (ч. 3 ст. 248 проекту ГПК України), що при вирішенні питання про розгляд справи в порядку спрощеного або загального позовного провадження суд враховує: 1) ціну позову; 2) значення справи для сторін; 3) обраний позивачем спосіб захисту; 4) категорію та складність справи; 5) обсяг та характер доказів у справі, в тому числі чи потрібно у справі призначити експертизу, викликати свідків тощо; 6) кількість сторін та інших учасників справи; 7) чи становить розгляд справи значний суспільний інтерес; 8) думку сторін щодо необхідності розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження.

Аналізуючи вищевикладене, насамперед, напрошується ціла низка питань. По-перше, це поняття малозначності справ, що використане як основна підстава для розгляду спору в спрощеному порядку. Поняття «малозначність справ» не має законодавчого визначення, тобто відсутня легальна дефініція даного поняття, що може призвести до різноманітного тлумачення даного положення. Поняття малозначності є класичним оціночним поняттям, на рівні із поняттям «розумності строків».

Практика використання оціночних понять є досить неоднозначною, оскільки передбачає можливість неоднозначного віднесення тих чи інших умов під дефініцію даного поняття. Дотриманню вимог закону суб'єктами

правозастосування значною мірою сприяє зрозумілість, точність і конкретність законодавчих приписів. Точність вважається однією з найважливіших властивостей мови законодавчого акту. Не випадково Ф. Бекон пов'язував точність закону з його справедливістю [29, с.128].

Варто також звернути увагу на те, що законодавець напряму пов'язує поняття малозначності справ із ціною позову, в певній мірі посиляючись на те, що заявлена сума не є значною. Загальне значення слова «малозначний» – такий, що немає великого значення, не створює великого впливу на кого-небудь чи на будь-що [30, с.321]. Хоча, в той же час, для заявника ця сума може мати значний характер у співвідношенні із його матеріальним забезпеченням і може мати великий вплив на подальшу його господарську діяльність. Слід констатувати, що сфера господарських правовідносин охоплює широку диференціацію суб'єктів, які оперують різного роду сумами, але ми аж ніяк не можемо стверджувати, що певна сума є значною чи малозначною для того чи іншого суб'єкта. В кожному окремому випадку одна і та сама ж сума може фігурувати і у рамках малозначної, і у рамках значної. Зрівняння законодавцем різного роду підстав, які за різних умов можуть набувати різного значення видається недоцільним.

Зарубіжна практика у визначенні незначної ціни позову також не знаходить спільного знаменника, зокрема у Німеччині незначною ціною позову вважається 600 євро, в Англії – 10000 фунтів стерлінгів, а для європейської процедури за малими сумами – 2000 євро.

Крім того, не зрозумілою є формулювання законодавця, що суд має врахувати «значення справи для сторін» та визначити «чи становить розгляд справи значний суспільний інтерес». Маємо переконання, якщо особа звертається до суду за захистом свого права чи законного інтересу, при цьому сплачує незначний розмір судового розміру, оплачує послуги представника, то логічно, що така справа матиме для неї інтерес. На разі категорія «суспільним інтерес» теж є досить оціночною та не може бути критерієм допуску справи до розгляду у порядку спрощеного позовного провадження.

Таким чином, зазначені обставини допуску справи до розгляду в порядку спрощеного позовного провадження можуть призвести до порушення принципу правової визначеності, що вважається гарантією міцного правопорядку, оскільки, якщо кожному члену суспільства зрозумілі його права та обов'язки, він має певну свободу дій і рішень в межах правового простору. Зміст і обсяг будь-яких юридичних термінів повинен бути зрозумілим для всіх суб'єктів, яким адресується даний правовий припис.

Тобто пропонуємо внести зміни до ч.1 ст.248 проекту ГПК України та або надати законодавчу дефініцію поняття малозначності справ в рамках господарського судочинства, або замінити поняття малозначність на більш коректне в даному аспекті, аби запобігти порушенню принципу правової визначеності.

В аналізі норм даного інституту варто також звернути увагу на строки, передбачені проектом ГПК України для розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження, що становлять до 60 днів з дня відкриття провадження (ст. 249 проекту ГПК України), що з одного боку є вдвічі швидшим, аніж розгляд справи в позовному порядку. Перше судове засідання проводиться не пізніше 30 днів. Та все ж варто наголосити на тому, що спрощене позовне провадження зарекомендувало себе зі сторони найбільш оперативного розгляду господарських спорів, в чому і полягає основна мета його запровадження. Тому строк у 60 днів видається нам недоцільним для розгляду такого роду справ, оскільки ставить під питання забезпечення принципу господарської оперативності та процесуальної економії, а також абсолютно не відповідає традиціям господарського процесу. У зв'язку з цим пропонуємо внести зміни до ч. 1 ст. 249 ГПК України та скоротити можливий максимальний строк розгляду справи у порядку спрощеного позовного провадження до 30 днів.

Відповідно до ст. 253 проекту ГПК України розгляд справи у порядку спрощеного позовного провадження здійснюється судом за правилами, встановленими проектом ГПК для розгляду справи в порядку загального позовного провадження, з особливостями, визначеними главі 10 цього кодексу.

Розгляд справи по суті в порядку спрощеного провадження починається з відкриття першого судового засідання. Підготовче засідання при розгляді справи у порядку спрощеного провадження не проводиться. Перше судове засідання у справі проводиться не пізніше тридцяти днів з дня відкриття провадження у справі. За клопотанням сторони суд може відкласти розгляд справи з метою надання додаткового часу для подання відповіді на відзив та (або) заперечення, якщо вони не подані до першого судового засідання з поважних причин. Суд розглядає справу в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи за наявними у справі матеріалами, за відсутності клопотання будь-якої зі сторін про інше. За клопотанням однієї із сторін або з власної ініціативи суду розгляд справи проводиться в судовому засіданні з повідомленням (викликом) сторін.

Отже, за цією судовою процедурою відсутнє підготовче судове засідання, не проводяться судові дебати, навіть за умови присутності сторін, не викликаються свідки, хоча у виключних випадках їх свідчення беруться до уваги судом. Ціна позову в цих справах не повинна перевищувати 500 прожиткових мінімумів для працездатних осіб (не більше 800 тис. грн.). Спір, також як і в наказному провадженні, розглядається суддею одноособово.

Враховуючи вищевикладене, зазначимо, що законодавець обмежено підійшов до розуміння спрощеного позовного провадження та не врахував основне призначення та правову природу цього виду спрощених судових процедур. По суті запропонована його модель на рівні проекту ГПК нагадує звичайне позовне провадження, яке існує на сьогодні у господарського процесі. Адже за нормами чинного ГПК України підготовче засідання є факультативною стадією, яка застосовується на розсуд суду, судові дебати як такі не проводяться, а строк розгляду справи становить ті ж самі два місяці. Тому виникає закономірне питання: а який результат такого «спрощення», якщо знову будуть проводитися судові засідання з викликом сторін і такі «шкідливі» строки для нормального функціонування господарського обороту?

На наш погляд, не менш дискусійним є відсутність касаційного оскарження в межах спрощеного позовного провадження за загальним правилом. Виключенням є тільки ті справи, які мають фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовчої практики, що наділені значним суспільним інтересом або мають виключне значення. Однак в цьому випадку варто знову ж таки говорити про неоднозначність даного положення, оскільки особа, в міру вміння обґрунтовувати свою позицію та в міру майстерності доказування своїх інтересів, може довести виключне значення справи для неї та для захисту її законних прав, свобод та інтересів. В той же час, особи, які в силу відсутності даних вмінь і навичок, навіть при наявності виключного значення справи для них, не зможуть цього довести і будуть обмежені в праві свого законного касаційного оскарження. Отже, категорія «суспільним інтерес» є досить оціночною та не може бути критерієм допуску справи до розгляду у порядку спрощеного позовного провадження.

Тому дана норма законодавця потребує або зміни, або уточнення умов, які надавали би всім суб'єктам господарських процесуальних відносин рівної можливості оскарження і захисту своїх законних прав, свобод та інтересів. В свою чергу унеможливаючи різного роду «махінації» представників сторін, які будь-якими засобами будуть доводити виключне значення справи для сторони, чий інтереси вони представлятимуть.

Оскільки дані обґрунтування, тобто практика цих обґрунтувань і переконання суду в виключності справи для заявника, будуть визначати точні критерії допуску чи не допуску справи до перегляду Верховним судом, то над цими деталями варто прискіпливо попрацювати та виключити будь-яку можливість неправомірності даних доводів. Це, у свою чергу, буде сприяти «здоровій» правозастосовній практиці в рамках спрощеного позовного провадження та можливості ефективної реалізації даного інституту.

Отже, пропонуємо внести зміни до п.2 ч.3 ст.288 ГПК України у частині значного суспільного інтересу або виняткового значення для учасника справи, який подає касаційну скаргу – зокрема, визначити критерії оцінки поняття

суспільного інтересу і виняткового значення; закріпити механізми їх визначення судом касаційної інстанції задля протидії неоднаковому застосуванню норм процесуального законодавства.

Оскільки інститут спрощеного позовного провадження є новим для вітчизняного законодавства, ми не можемо передбачити, якого роду проблем можна очікувати у ході його реалізації, тобто ті проблеми та шляхи їх вирішення, що вироблені зарубіжним досвідом та практикою застосування даного інституту, можуть бути зовсім непрактичними та недоцільними в рамках вітчизняного законодавства. Перш за все, це пов'язано із неоднаковими порядками відправлення правосуддя в різних країнах, по-друге, із правосвідомістю громадян тієї чи іншої країни, що і визначатиме основний характер їх ставлення до тих чи інших приписів закону.

Варто зазначити й те, що рівень економіки та економічного забезпечення громадян тієї чи іншої держави справляє досить великий вплив на кількість спорів, що виникатимуть в рамках так званої «малозначності справ». Тобто в тих державах, де переважає мале та середнє підприємництво, даний інститут буде більш поширеним у використанні та, як наслідок, більш доцільнішим.

Існує велика кількість різних точок зору стосовно потреби у запровадженні даних інститутів у господарський процес. Але погоджуємося з думкою А.О.Згами, що до запровадження спрощеного провадження варто підійти комплексно, зокрема, має бути враховано не лише сутність та мету такого спрощення, але й специфіку господарського процесу [31, с.54].

Висновки

Проведене дослідження спрощених судових процедур у господарському процесі та одержані на його основі результати сприяють вирішенню наукового завдання, зокрема, розробки наукових положень і пропозицій щодо удосконалення механізму захисту прав та інтересів юридичних і фізичних осіб у рамках застосування наказного та спрощеного позовного провадження у господарському процесі. До основних висновків даного наукового дослідження належать наступні:

1. Виявлено, що спрощені судові процедури є специфічною процесуальною формою господарського судочинства, що зумовлена потребами оптимізації господарського судочинства та відхиленням тих процесуальних дій, що є формальними при вирішенні певної конкретної справи, та з притаманними їм певними ознаками: добровільність застосування зацікавленими особами; передбачені процесуальним законодавством два особливі критерії допуску даних спорів до розгляду в спрощеному провадженні: безспірність вимог або малозначність справи; спеціальний режим застосування доказів (йдеться про документарне провадження, неможливість застосування інституту забезпечення доказів тощо); особливий порядок перегляду судових рішень, що приймаються за результатами розгляду справи за спрощеною процедурою.

2. Сформульовано визначення спрощених судових процедур у господарському процесі як специфічної процесуальної форми господарського судочинства, що полягає у спрощені загальної судової процедури за рахунок тих стадій судового розгляду, проведення яких є неефективним, ускладненим та недоцільним в рамках вирішення певних видів господарських спорів задля оптимізації судочинства, його прискорення на підставі безспірності чи малозначності вимог.

3. Аргументовано, що основними видами спрощених судових процедур слід вважати наказне провадження та спрощене позовне провадження. У зв'язку з цим запропоновано наказного провадження як особливої форми спрощених судових процедур у господарському процесі, що

полягає у швидкому захисті безспірних прав, свобод та законних інтересів особи, що відбувається на підставі видачі відповідного судового наказу; а спрощеного позовного провадження як особливої форми спрощених судових процедур в рамках господарського судочинства, що полягає у швидкому захисті прав, свобод та законних інтересів особи, на підставі малозначності заявлених вимог, наявності письмових документів, без проведення повноцінних судових засідань та з винесенням особливого судового рішення.

4. Досліджено процесуальний порядок та підстави розгляду господарських спорів в порядку спрощеного позовного провадження, зокрема можливість апеляційного та в окремих випадках касаційного оскарження прийнятого судом рішення за особливими підставами: фундаментальне значення, значний суспільний інтерес, позбавлення можливості спростування обставин та помилковість віднесення судом спору до даної категорії.

5. Окреслено основні напрями внесення змін до законодавства України про розгляд справ у порядку спрощеного позовного провадження, зокрема:

- до ч.1 ст.248 ГПК України та або надати законодавчу дефініцію поняття малозначності справ в рамках господарського судочинства, або замінити поняття малозначність на більш коректне в даному аспекті, аби запобігти порушенню принципу правової визначеності.
- до ч. 1 ст. 249 ГПК України та скоротити можливий максимальний строк розгляду справи у порядку спрощеного позовного провадження до 30 днів.
- до п.2 ч.3 ст.288 ГПК України у частині значного суспільного інтересу або виняткового значення для учасника справи, який подає касаційну скаргу – зокрема, визначити критерії оцінки поняття суспільного інтересу та виняткового значення та закріпити механізми їх визначення судом касаційної інстанції задля протидії неоднаковому застосуванню норм процесуального законодавства.

Список використаної літератури

1. Громошина Н.А. Дифференциация, унификация и упрощение в гражданском судопроизводстве: монографія. Москва : Проспект, 2010. 264 с.
2. Фурса С.Я. Проблемні питання об'єднання та роз'єднання позовних вимог: теорія і практика / Право України. 2011. №10. 142 с.
3. Папулова З.А. Ускоренные формы рассмотрения дел в гражданском судопроизводстве : монографія. Москва: Инфотропик Медиа, 2014. 26 с.
4. Зуб О. Ю. Спрошене провадження як модель цивільного судочинства [Електронний ресурс] / Проблеми законності : [сайт]. 2015. Вип. 131. С. 62-70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2015_131_9
5. Фонова О.С. Прощені процесуальні форми: адаптація господарського судочинства України: автореф. дис... канд. юр. наук : спец. 12.00.04 – «Господарське право; господарсько-процесуальне право» Міжрегіональна академія управління персоналом. Київ, 2012. 20 с.
6. Фонова О. С. Санкційне спрощення господарського процесу. Київ : Вісник господарського судочинства. 2014. №1. С.44-49.
7. Ткачук О. Спрошене провадження: правова природа, ознаки, процедура [Електронний ресурс] / Закон і Бізнес. 2017. Режим доступу до ресурсу: http://zib.com.ua/ua/129257-sproschene_provadzhennya_pravova_priroda_oznaki_procedura.html
8. Сивак Н.В. Упрощенное производство в арбитражном процессе: монографія. Москва : Проспект, 2011. 37 с.
9. Покровский И.А. История римского права. Петроград : Изд. юрид. кн. скл. „Право”, 1918. XVI. 430 с.
10. Малишев К.И. Курс гражданского судопроизводства: в 3-х т. Санкт-Петербург : 1876. Т.1. 395 с.
11. Цивільний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України : [сайт]. 2004. №40-41, 42. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

- 12.Штефан О. Наказне провадження у цивільному судочинстві України / Підприємництво, господарство і право. 2006. №1. С.44-48.
- 13.Грибанов Ю. Ю. Рассмотрение дел в порядке упрощенного производства в гражданском и арбитражном процессе: сравнительное исследование правовых систем России и Германии : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.15 "Гражданский процесс; Арбитражный процесс". Томск, 2007. 32 с.
- 14.Рекомендація R (81) 7 Комітету міністрів державам-членам стосовно шляхів полегшення доступу до правосуддя від 14.05.1981 р., [Електронний ресурс]. / Відомості Верховної Ради України : [сайт]. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_133.
- 15.EC Regulation # 861/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 establishing a European Small Claims Procedure / official Journal of the European Union. 2007. L. 199/1.
- 16.Крымский Д.И. Упрощенные производства в гражданском процессе зарубежных стран: автореферат дис. ... канд. юрид. наук, специальность 12.00.15. Москва. 2011. 27 с.
- 17.Брановицкий К. Возможности использования информационных технологий в европейском приказном производстве (Регламент ЕС №1896/2006 «О введении европейского приказного производства») / Арбитражный и гражданский процесс. 2009. №10. С.36-39.
- 18.Згама А. О. Про застосування спрощеної процедури в господарському судочинстві / Актуальні проблеми держави і права. 2014. С. 182–187.
- 19.EC Regulation # 861/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 establishing a European Small Claims Procedure / official Journal of the European Union. 2007. L. 199/1.
- 20.Бобрик В.І. Спрощення судового розгляду справ з невеликою ціною позову: європейський досвід і перспективи в Україні [Електронний ресурс] / Підприємництво, господарство і право [сайт]. 2016. № 12. С.7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2016_12_2

21. John O`Hare & Kevin Browne / Civil Litigation, 11th Edition. 2003. P. 290.
22. Кочаненко Е. П. Упрощенная форма разрешения дел в арбитражном процессе Российской Федерации : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.15. «гражданский процесс; арбитражный процесс» [Электронный ресурс] / Москва, 2009. 25 с. URL: <http://law.edu.ru/book/book.asp?bookID=1339419>
23. Уніфікація і диференціація процедур цивільного, господарського та адміністративного судочинства: монографія / за заг. ред. В. І. Бобрика. Київ.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2014. 202 с.
24. Таликін Є. А. Механізм та умови застосування спрощеного провадження за АПК Російської Федерації: можливість використання в українському судочинстві / Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2013. № 26. 526 с.
25. Гражданский процессуальный кодекс Республики Беларусь от 11.01.1999 года [Электронный ресурс] – URL : <http://tamby.info/kodeks/gpk.rar>.
26. Вербіцька М.В. Наказне провадження у цивільному процесі України: дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. Л., 2011. 231 с.
27. Арбитражный процесс / под ред. Треушникова М.К. Москва, 2003. 497 с.
28. Фурса С. Я. Фурса С. І. Нотаріат в Україні. – Київ, 1999. 632 с.
29. Бэкон Ф. О достоинстве и приумножении наук. Москва. 1977. т. 1. С. 128.
30. Етимологічний словник української мови: В 7 т. / Ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), І. К. Білодід, В. Т. Коломієць, О. Б. Ткаченко АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ : Наукова думка. 1982. 529 с.
31. Згама А. О. Щодо оптимізації процесуальних форм у господарському процесі: наказне провадження та спрощене позовне провадження / Харків : Право. 2016. С. 52–56.

Анотація

Наукова робота присвячена дослідженню інституту спрощеного судового розгляду в рамках прийняття нового Господарського процесуального кодексу України. Робота спрямована на розробку теоретичних положень про спрощені судові процедури, що зумовлює дослідження правової природи, видів та кваліфікуючих ознак спрощених судових процедур. Використані загальнонаукові, загально-логічні та соціально-наукові методи, зокрема аналізу, синтезу, історизму, порівняння та діалектичний метод.

Робота складається зі вступу, 2 розділів, які охоплюють 4 підрозділи, висновків. Повний обсяг роботи становить 35 сторінок. Робота також містить список використаних джерел, який налічує 31 найменування і викладений на 2 сторінках, та 1 додаток. Список використаних джерел містить монографії, дисертації, автореферати дисертацій та інші наукові публікації вчених, вітчизняне та зарубіжне законодавство.

Проведено комплексний аналіз інституту спрощених судових процедур та розробка відповідних теоретичних положень. Досліджено правову природу спрощених судових процедур, виокремлено їх основні види та визначено їх характерні ознаки. Надано визначення понять «спрощені судові процедури», «наказне провадження», «спрощене позовне провадження». Досліджено процесуальний порядок та підстави розгляду господарських спорів в спрощеному порядку. Проаналізовано зарубіжний досвід розгляду справ у спрощеному порядку. Досліджено наказне та спрощене позовне провадження за чинним законодавством. Виявлено основні дисфункції правового регулювання спрощених судових процедур. Окреслено напрями внесення змін до чинного законодавства України в частині спрощеного позовного провадження.

Ключові слова: господарський процес, господарське процесуальне законодавство, спрощені судові процедури, наказне провадження, спрощене позовне провадження.

Додатки
Спрощені судові процедури за проектом ГПК України

